HET VOORONTWERP VAN BESCHOUWINGEN NAAR AANLEIDING VAN DE WET OP DE JAARREKENING VAN ONDERNEMINGEN AFLEVERING NUMMER 5

door H. W. Hageman, R.A.

In december 1976 verscheen de vijfde aflevering in bovengenoemde reeks, uitgegeven door de commissies jaarverslaggeving van de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden, de Federatie Nederlandse Vakbeweging, het Christelijk Nationaal Vakverbond (de laatste twee voordien verenigd in het Overlegorgaan Vakcentrales) en het Nederlands Instituut van Registeraccountants (verder te noemen de commissies).

Deze omvangrijke aflevering (49 pag.) bevat zes hoofdstukken, waarin - gegroepeerd volgens de in de Beschouwingen gevolgde systematiek - aan de orde zijn gesteld:

- een drietal algemene onderwerpen, te weten: de verhouding tussen de balans en winst- en verliesrekening enerzijds en de toelichting anderzijds (hoofdstuk I b.3), actuele waarde (hoofdstuk I b.4) en criteria voor het opnemen van activa en passiva in de balans (hoofdstuk I b.5)
- detaillering van omzet en bedrijfsresultaat (hoofdstuk IV b.2)
- een tweetal bijzondere onderwerpen, te weten: rente (hoofdstuk VI.2) en winst per aandeel (hoofdstuk VI .3).

In het commentaar op de derde aflevering in de kolommen van dit maandblad is collega Graafstal¹⁾ uitvoerig ingegaan op de ontwikkeling die met betrekking tot de wijze van behandeling van probleemgebieden door de commissies in de opeenvolgende „groene boeken” zichtbaar werd: de ontwikkeling van een „zeer voorzichtige opstelling, met als gevolg een zekere vaagheid of onbeslistheid” (eerste aflevering), via „meer en nadrukkelijker uitgesproken voorkeuren voor bepaalde waarderingswijzen en presentatievormen” (tweede aflevering) tot „meer eenduidige uitspraken”, waarbij „de voorkeur meermalen is vervangen door de noodzaak” (derde aflevering). Tegen de achtergrond van een duidelijk te signaleren toenemende behoefte van het maatschappelijk verkeer aan „exacte en eenduidige spelregels” spreekt collega Graafstal hierbij - m.i. terecht - van een opgaande lijn. Dat dit ontwikkelingsproces zich - voor zover nodig - ook in de onderhavige (vijfde) aflevering heeft voortgezet, of dat de gerealiseerde ontwikkeling tot „meer eenduidige uitspraken” in deze aflevering althans is geconsolideerd, kan naar mijn mening niet met betrekking tot alle zes behandelde probleemgebieden worden gesteld. Wel worden in het algemeen duidelijke regels gesteld, c.q. concrete uitspraken gedaan in hoofdstuk I b.3 betreffende „de verhouding tussen de balans en winst- en verliesrekening enerzijds en de toelichting anderzijds”, in hoofdstuk VI.2 betreffende „rente” en in hoofdstuk VI.3 betreffen-

¹⁾ Drs. F. Graafstal in *M.A.B.*, september 1976 (pag. 408 e.v.)

de „winst per aandeel”. In de hoofdstukken I b.5 en IV b.2 is dit echter in veel mindere mate het geval.

Zo draagt hoofdstuk I b.5 betreffende „criteria voor het opnemen van activa en passiva in de balans” meer het karakter van verkenning en inventarisatie dan van toetsing op aanvaardbaarheid (zie eerste aflevering, hoofdstuk I a.), met als gevolg een zekere vaagheid en een te grote mate van vrijblijvendheid.

In hoofdstuk IV b.2 (detaillering van omzet en bedrijfsresultaat) doen de commissies onder meer een poging om weer te geven op welke wijze kan worden voldaan aan de bij de invoering van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek toegevoegde eis van segmentatie van het bedrijfsresultaat, m.a.w. de eis om - in geval de rechtspersoon verschillende groepen goederen of diensten levert - volgens voor de betrokken bedrijfstak aanvaardbare maatstaven inzicht te geven in de mate, waarin elk van die groepen goederen en diensten tot het bedrijfsresultaat heeft bijgedragen. In deze opzet zijn de commissies m.i. vooralsnog onvoldoende geslaagd, hetgeen reeds kan worden afgeleid uit alinea 8 (pag. 31/32), waarin zij

- vaststellen, dat „de praktijk van de jaarverslaggeving geen algemeen gangbare oplossingen geeft”
- het van belang achten „aan te geven op welke wijze *naar de huidige inzichten* voldaan kan worden aan de vereisten van de wet” en
- toezeggen de verdere ontwikkelingen te zullen volgen en zo nodig nadere beschouwingen aan dit onderwerp te zullen wijden.

Tenslotte heeft hoofdstuk I b.4 (actuele waarde) een geheel ander karakter, t.w. een (beperkte) handleiding voor de praktijk voor de toepassing van actuele waarde in de jaarverslaggeving. Omtrent de noodzaak van deze toepassing zijn reeds in andere hoofdstukken dezer Beschouwingen uitspraken gedaan.

De zes hoofdstukken thans afzonderlijk op de voet volgende, veroorloof ik mij de volgende kanttekeningen, waarbij ik mij tot de mijns inziens belangrijkste punten zal beperken.

De verhouding tussen de balans en winst- en verliesrekening enerzijds en de toelichting anderzijds (hoofdstuk I b.3)

In de inleiding van dit hoofdstuk wijzen de commissies erop dat een aantal wetsartikelen - formeel - steun geven aan de opvatting dat „mededeling van de gegevens” in balans en/of winst- en verliesrekening gelijkwaardig is aan mededeling in de toelichting en dat ook tijdens de parlementaire behandeling van de wet duidelijk is geworden dat de onderneming een zekere vrijheid heeft zelf de plaats te kiezen voor het vermelden van de vereiste gegevens. Wel werd daarbij als ideale situatie aangeduid:

de balans en winst- en verliesrekening zijn op zichzelf leesbare stukken die door de toelichting gedetailleerd, nader verduidelijkt en voor wat betreft de gegevens die naar hun aard niet overwegend cijfermatig zijn te verstrekken, aangevuld worden. Mijns inziens terecht spreken de commissies een sterke voorkeur uit voor vorenvermelde ideale situatie en beschouwen zij correctie via de toelichting, in de zin van rectificatie van een ten onrechte gebrekkig of onjuist beeld dat balans en/of winst- en verliesrekening als zodanig geven, niet als een toelaatbare handelwijze.

Deze uitspraak voert de commissies tot een standpuntwijziging ten aanzien van de vermelding van de actuele waarde in de jaarrekening in gevallen dat de balanswaarde daarvan belangrijk afwijkt. Was in eerdere Beschouwingen nog de keuze gelaten tussen „de balanswaarde op de actuele waarde brengen” en „de balanswaarde niet aanpassen, doch de actuele waarde in de toelichting vermelden”, thans spreken de commissies hun voorkeur uit voor waardering op actuele waarde in de balans en voor actuele waarde als grondslag voor de resultaatbepaling in de winst- en verliesrekening.

Reeds in de op 30 juni 1975 verschenen derde aflevering hebben de commissies in hoofdstuk IV a.1 „aanvaardbare grondslagen voor de resultaatbepaling” het standpunt ingenomen, dat de jaarrekening (in de winst- en verliesrekening of in de toelichting) de grootte van het bedrijfsresultaat berekend op basis van actuele waarden dient te vermelden. Nu deze stellingname nog is aangescherpt door het uitspreken van vorenbedoelde voorkeur, rijst temeer de behoefte aan voldoende concrete spelregels om tot algemene - en zoveel mogelijk uniforme - toepassing van deze waarderingsgrondslagen in de jaarrekening te geraken²⁾. Of dit stadium reeds is bereikt, moet - ondanks de verdienstelijke poging van de commissies tot het geven van een handleiding voor de praktijk in het hierna te behandelen hoofdstuk I b.4 - ernstig worden betwijfeld. In verband hiermede valt op, dat de commissies de reeds in eerdere Beschouwingen gestelde eis handhaven, dat tevens de resultaatbepaling op basis van historische waarden in de jaarrekening dient te zijn vermeld. De vraag rijst of hieraan niet de restrictie zou moeten worden verbonden dat deze eis slechts gedurende een bepaalde overgangsperiode geldt. Immers, indien de jaarrekening eenmaal op verantwoorde wijze op basis van actuele waarde kan worden opgesteld, valt niet in te zien, waarom aan een aldus verkregen getrouwe weergave van vermogen en resultaat afbreuk zou worden gedaan door het tevens vermelden van - ten principale niet tot een getrouwe weergave leidende - historische cijfers.

Actuele waarde (hoofdstuk I b.4)

In dit hoofdstuk stellen de commissies zich ten doel de inhoud van het reeds op verschillende plaatsen in de Beschouwingen gebruikte begrip „actuele waarde” te verduidelijken, zulks ten behoeve van de hantering van dit begrip in de praktijk van de jaarverslaggeving. Tevens wordt getracht aan te geven op welke wijze de actuele waarde van voorraden en vaste activa kan worden bepaald.

Vermoedelijk heeft deze pragmatische benadering van de problematiek de commissies ervan weerhouden - zoals in alinea 2 uitdrukkelijk wordt vastgesteld - een meer fundamentele beschouwing over actuele waarde en de informatieve betekenis ervan voor gebruikers van de jaarrekening in samenhang met het streven naar continuïteit van de onderneming, te geven. Ter adstructie van het in hoofdstuk I b.3 ingenomen stringente standpunt ten aanzien van de toepassing van actuele waarde in de jaarverslaggeving zou bedoelde fundamentele beschouwing mijns inziens niet hebben misstaan. Terecht maken de commissies in alinea 3 nog de voorafgaande opmerking, dat in het onderhavige hoofdstuk de betekenis van de actuele waarde voor de vermogensvaststelling meer nadruk heeft ge-

²⁾ Vergelijk drs. F. Graafstal in *MLAB*, september 1976 (pag. 414/415)

kregen dan die voor de resultaatbepaling. Alhoewel zij hieraan toevoegen dat zij in eerder verschenen (voorontwerpen van) Beschouwingen reeds hebben doen uitkomen dat de actuele waarde ook voor de resultaatbepaling van grote betekenis is (zie hoofdstuk IV a.1), valt deze gescheiden behandelingswijze te betreuren. Indien de nauwe samenhang tussen vermogensvaststelling en resultaatbepaling ook in dit hoofdstuk centraal zou zijn gesteld, zou dit de uitwerking ten goede zijn gekomen. Dit klemmt temeer daar in de huidige situatie van recessie gepaard gaande met nog voortgaande inflatie, de toepassing van actuele waarde wellicht belangrijker moet worden geacht voor de resultaatbepaling dan voor de vermogensvaststelling.

Na lezing van het onderhavige hoofdstuk dringt zich de vraag op, of hiermede thans voldoende concrete spelregels zijn verkregen om een algemene toepassing van actuele waarde in de jaarverslaggeving op verantwoorde wijze te verwezenlijken. Deze vraag moet naar mijn mening ten aanzien van een van de belangrijkste probleemgebieden, te weten de vaststelling van de actuele waarde van vaste activa, ontkennend worden beantwoord.

Weliswaar komen de commissies tot aanvaardbare definities van de begrippen actuele waarde, vervangingswaarde en opbrengstwaarde en tot een goede behandeling van de onderlinge relatie tussen deze begrippen. Evenzeer wordt voor de bepaling van de actuele waarde van zowel voorraden als van vaste activa een aantal nuttige attentiepunten aangedragen. Terecht wordt voorts gesteld dat bij vaste activa, met name bij machines en installaties, onderscheid moet worden gemaakt tussen technisch identieke en economisch identieke vervanging en dat de economische benadering bepalend is en niet de technische. Wat de praktische uitwerking hiervan betreft komen de commissies evenwel niet verder dan het weergeven van enige bronnen, waaraan „met een zekere mate van nauwkeurigheid” gegevens omtrent de prijsontwikkeling van machines en installaties zijn te ontlelen (alinea 29). Hieraan wordt dan in alinea 30 toegevoegd dat „voor zover dit in bedoelde gegevens nog niet is verwerkt · op de aldus bepaalde nieuwwaarde „een aftrek” dient te worden toegepast, die het effect van de technologische vooruitgang tot uitdrukking brengt.

Deze aftrek dient dan te worden gebaseerd op het oordeel dat de ondernemingsleiding zich omtrent het tempo van deze vooruitgang moet vormen op grond van hem ten dienste staande informatie in de vorm van leveranciersdocumentatie, beurzen, voorlichting van branche organisaties e.d.

Zonder de juistheid ten principale van wat in deze alinea's is gesteld te willen aantasten meen ik dat dit vooralsnog in vele gevallen allemaal wat gemakkelijker gezegd dan gedaan is. Het bedrijfsleven zelf zal zich met deze problematiek in bredere kring en meer intensief dan naar mijn waarneming thans het geval is moeten gaan bezighouden teneinde een verantwoorde, zoveel mogelijk op objectieve grondslagen gebaseerde, toepassing van actuele waarde in de jaarrekening te waarborgen. Voordien acht ik het gevaar groot dat de grondslagen voor vermogensvaststelling en resultaatbepaling teveel door onvoldoende overwogen zienswijzen zouden worden beïnvloed.

Criteria voor het opnemen van activa en passiva in de balans (hoofdstuk I b.5)

Zoals reeds in de inleiding van dit artikel is opgemerkt dragen de „Beschouwin-

gen" in dit hoofdstuk meer het karakter van verkenning en inventarisatie dan van toetsing op aanvaardbaarheid. Wellicht zouden de commissies tot meer concrete uitspraken zijn gekomen en zeer waarschijnlijk zouden enkele tegenstrijdigheden zijn vermeden, indien de algemene criteria (juridische/economische eigendom van zaken, rechten en verplichtingen, toerekening van kosten en opbrengsten aan verslagjaren) duidelijker zouden zijn vooropgesteld en de uitwerking daarvan scherper zou zijn geformuleerd.

Zo wordt bijvoorbeeld in alinea 2 gesteld dat rechten en verplichtingen voortvloeiende uit eenzelfde overeenkomst als regel niet in de balans worden opgenomen indien en voor zover noch de onderneming noch haar tegenpartij op de balansdatum heeft gepresteerd. Daartoe worden mede gerekend „lopende bestellingen". In alinea 12 wordt echter in strijd met deze algemene regel gesteld dat vaste activa in bestelling als economisch eigendom in de balans dienen te worden opgenomen, c.q. dat daarover in de toelichting informatie dient te worden verstrekt. Kennelijk schiet de algemene regel tekort doordat in het „evenwicht" tussen prestaties en tegenprestaties (zie alinea 2) niet de invloed op de liquiditeitspositie is betrokken. Bovendien rijst hier nog de vraag of in geval van belangrijke investeringen en daarmee verbonden verplichtingen het alternatief van vermelding in de toelichting niet strijdig is met de in hoofdstuk I b.3 door de commissies uitgesproken sterke voorkeur voor de „ideale situatie", dat de balans een op zichzelf leesbaar stuk is die door de toelichting slechts gedetailleerd, nader verduidelijkt en voor wat betreft de gegevens die naar hun aard niet overwegend cijfermatig zijn te verstrekken, aangevuld wordt.

Ook het mijns inziens terecht in alinea 7 gestelde algemene criterium, dat het belang, dat de onderneming in economische zin bij een goed of een recht heeft, doorslaggevend is voor het opnemen daarvan in de balans, vindt geen consequente toepassing bij de behandeling van economische voorraden in alinea 11. Deze alinea wordt afgesloten met de vrijblijvende stelling dat opneming van de economische voorraad of informatie hierover in de toelichting mogelijk en onder bepaalde omstandigheden geboden is!

Detaillering van omzet en bedrijfsresultaat (hoofdstuk IV b.2)

De beschouwingen in dit hoofdstuk zijn gericht op de wettelijke voorschriften met betrekking tot de winst- en verliesrekening en toelichting, met name voor zover het betreft de informatie welke moet worden verstrekt om inzicht te verschaffen in de *samenstelling* van het resultaat. Speciaal wordt gewezen op de bij de invoering van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek toegevoegde eis in geval de rechtspersoon verschillende groepen goederen of diensten levert volgens voor de betrokken bedrijfstak aanvaardbare maatstaven inzicht te geven in de mate waarin elk van die groepen goederen en diensten tot het bedrijfsresultaat heeft bijgedragen (art. 335, 2e lid). Vervolgens wordt een groot deel van het onderhavige hoofdstuk aan deze problematiek gewijd, zonder dat hieruit evenwel vooralsnog duidelijke in de praktijk hanteerbare richtlijnen voortvloeien. Terecht stellen de commissies in alinea 6 voorop dat thans niet zonder meer duidelijk is waartoe deze voorschriften in concreto moeten leiden en dat over de inhoud van de begrippen „inzicht" en „groep" zeker geen eenheid van opvatting bestaat. In alinea 7 noemen zij

voorts de ruime schakering van de maatschappelijke voortbrenging als oorzaak van de problematiek rond de detaillering van omzet en bedrijfsresultaat.

In verband met de maatschappelijke betekenis welke aan het opnemen van deze informatie in de jaarrekening wordt toegekend, alsmede met het oog op internationale ontwikkelingen menen de commissies toch te moeten aangeven op welke wijze naar de huidige inzichten voldaan kan worden aan de vereisten van de wet. Zij komen dan in alinea 9 tot de uitspraak het doelmatig te achten dat de criteria voor de uitsplitsing van omzet en bedrijfsresultaat in hoofdlijnen aansluiten bij die welke toegepast zijn bij de interne verslaggeving. De draagwijdte van deze uitspraak wordt echter sterk beperkt door de toevoeging dat het verschil in functie tussen beide soorten verslaggeving betekent dat de externe verslaggeving qua detaillering en periodiciteit niet gelijk zal zijn aan de interne. Hoe moeilijk de commissies het met deze problematiek hebben gehad blijkt voorts uit alinea 25, waar zij stellen dat de leiding van de onderneming moet vaststellen welke groepen goederen en diensten voor de betrokken onderneming zijn te onderscheiden en dat de leiding zich daarbij in eerste aanleg moet laten leiden door het onderscheid hetwelk gemaakt wordt in de interne verslaggeving voor het bestuur van de onderneming. Dit lijkt op een cirkelredenering en het is een dubblure van het in alinea 9 reeds gestelde: de leiding laat zich voor haar beslissing omtrent de externe segmentatie leiden door haar eigen visie omtrent de voor de bedrijfsvoering noodzakelijke interne segmentatie. Alhoewel de commissies in dezelfde alinea een vijftal mogelijke criteria noemen, welke wellicht voor de praktijk enig houvast bieden, zijn de Beschouwingen op dit terrein nog ver van een duidelijke uitspraken. Het is daarom te betreuren dat, terwijl aldus de „basis” van de segmentatie nog zo onduidelijk is, de commissies in hun meningsuitingen omtrent de per groep te verstrekken informatie (zie alinea 26) thans reeds veel verder gaan dan de wet, die noch vermelding van de omzet, noch van de bruto-winst per groep vereist, doch uitsluitend een indicatie van de bijdrage van elke groep aan het bedrijfsresultaat.

Alhoewel blijkens artikel 334 boek 2 BW vermelding van het omzetcijfer niet verplicht is gesteld, zijn de commissies - met terzijdestelling van een expliciet in de wet gegeven andere mogelijkheid om inzicht te geven in de omvang van zaken van een rechtspersoon - zeer stellig in hun oordeel dat het inzicht in het resultaat wordt belemmerd wanneer het bedrag van de omzet niet wordt bekend gemaakt. Slechts wanneer de ondernemingsleiding op objectieve gronden van mening is dat van die bekendmaking aanmerkelijk nadeel voor de onderneming is te verwachten, kan deze achterwege worden gelaten.

In de alinea's 16 en 17 besteden de commissies aandacht aan de bruto-marge (= omzet, verminderd met de kosten van de verbruikte grond- en hulpstoffen, resp. de kostprijs van de verkochte handelsgoederen). Vermelding van de bruto-marge(s) achten de commissies noodzakelijk in alle gevallen waarin de onderneming niet het bedrag van de omzet geeft; overigens wordt vermelding van de bruto-marge - zonder enige motivering - aanbevolen indien het bedrag van de omzet wel is gegeven. Het is naar mijn mening zeer de vraag of deze aanbeveling onverkort voor alle soorten ondernemingen moeten gelden. De bruto-marge is namelijk bij produktie-ondernemingen in vele gevallen geen relevant gegeven.

Rente (hoofdstuk VI.2)

In dit hoofdstuk wijden de commissies beschouwingen aan de verwerking van rente in de jaarrekeningen van handels-, industriële en dienstverlenende ondernemingen. Uit alinea 3 blijkt dat de commissies een ruim rentebegrip hanteren. Tot de rente over vreemd vermogen worden gerekend alle vergoedingen welke een onderneming wegens het beschikken over dit vermogen verschuldigd wordt. Met deze begripsbepaling in tegenspraak wordt in dezelfde alinea gesteld dat de rente als regel wordt berekend als een percentage van het betreffende vermogen per tijdseenheid. Daar deze regel voor de meeste der genoemde „andere vormen van rente” niet opgaat, moeten de commissies hier toch weer de rente in engere zin hebben bedoeld.

Wat de toerekening van de rente aan de verslagperioden betreft, nemen de commissies het standpunt in dat deze toerekening dient te geschieden naar rato van het in elk van die perioden genoten krediet. Zij achten het evenwel aanvaardbaar (en soms zelfs niet anders mogelijk) dat enkele vormen van rente, zoals hypotheekkosten, emissiekosten, boeten en bereidstellingsprovisie, worden gebracht ten laste van de perioden waarin zij zijn ontstaan. Niet aanvaardbaar wordt geacht een verwerking van rente in de jaarrekening zodanig dat een verschuiving van lasten plaatsvindt naar latere jaren of een verschuiving van baten naar eerdere jaren dan uit een toerekening naar rato van grootte en duur van het krediet zou voortvloeien.

Het hiervoren omschreven standpunt wordt door de commissies centraal gesteld bij de beschouwingen omtrent „de betekenis van rente bij de waardering van balansposten”, waaraan het grootste deel van dit hoofdstuk is gewijd. De betekenis van rente bij de waardering van balansposten · aldus stellen de commissies · is tweërlei:

A. bij de waardering van vorderingen en schulden

B. bij de bepaling van de kostprijs als mogelijke waarderingsgrondslag voor activa.

Hetgeen de commissies daarna stellen ten aanzien van de waardering van (rentedragende) vorderingen en schulden met een looptijd van meer dan een jaar, namelijk dat deze over het algemeen op de balans dienen te worden opgenomen voor de nominale waarde, ongeacht de hoogte van de rente, wettigt de conclusie, dat de sub A bedoelde betekenis door de commissies op nihil wordt gesteld. Hierbij rijst dan toch de vraag of de commissies · door zich vooralsnog te distancieren van een consequente toepassing van de door hen overigens zeer voorgestane actuele waarde (zie alinea 23) · niet in strijd komen met hun hiervoren weergegeven standpunt. Immers wanneer de marktrente daalt beneden het percentage waarvoor rentedragende schulden zijn aangegaan, worden de daardoor ontstane rentenadelen naar latere jaren verschoven, indien de betreffende schulden zonder meer tegen de nominale waarde worden gewaardeerd.

Bij de verdere beschouwingen omtrent de waardering van specifieke langlopende schulden valt op dat het gekozen uitgangspunt wel lijnrecht wordt doorgetrokken tot de belastinglatenties, waarvoor · stringenter dan in vorige Beschouwingen het geval was · waardering op nominale waarde wordt voorgeschreven, doch niet tot pensioenverplichtingen, huurkoopovereenkomsten en lease-contracten. Ten aanzien van deze laatste categorieën verplichtingen volstaan de commissies met de constatering dat deze altijd worden gewaardeerd op de contante

waarde. Enige motivering voor deze afwijking van de gekozen waarderingsregel wordt niet gegeven. Een en ander moge de commissies aanleiding geven het gekozen uitgangspunt, alvorens zij zich zetten aan de definitieve tekst, nog eens aan een kritische beschouwing te onderwerpen.

Winst per aandeel (hoofdstuk VI.3)

In dit hoofdstuk trachten de commissies een richtlijn te geven voor de berekening van de winst per aandeel, een cijfer dat vaak in jaarverslagen van ondernemingen wordt vermeld. Aangezien boek 2 titel 6 van het Burgerlijk Wetboek geen voorschriften bevat voor de vermelding van de winst per aandeel in de jaarrekening van rechtspersonen, valt dit onderwerp feitelijk buiten het terrein dat de commissies als hun opdracht hebben gezien (zie hoofdstuk Ia.). Inmiddels heeft ook de Vereniging van Beleggingsanalisten een brochure aan dit onderwerp gewijd³⁾. Het verdient naar mijn mening aanbeveling dat de commissies hun inzichten te dezer zake aan bedoelde brochure toetsen.

Ten slotte moge ik opmerken dat de in het vorenstaande vervatte kritische kanttekeningen niet afdoen aan mijn waardering voor hetgeen de commissies ook in deze vijfde aflevering weer hebben bijgedragen ter verkrijging van aanvaardbare grondslagen voor de jaarverslaggeving van Nederlandse ondernemingen. Ik realiseer mij heel goed: „la critique est aisée, l'art est difficile!”

---

³⁾ Zie drs. R. L. Boissevain en R. J. W. B. van Doorn in M.A.B., maart 1977